

Broj: X-KR/06/217
Sarajevo, 16. 04. 2007. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Davorina Jukića, kao predsjednika vijeća, Lars Folke Bjur Nystroma i Almira Rodriguesa kao članova vijeća, uz učešće pravnog savjetnika Željke Marenčić kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Radmila Vukovića, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ131/06 od 12.10.2006. godine, u prisutnosti optuženog, njegovog branioca Milenka Radovića, advokata iz Foče, te tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Behaije Krnjića, dana 12.04.2007. godine je donio, a 16.04.2007. godine javno objavio slijedeću

P R E S U D U

RADMILO VUKOVIĆ, zvani „Rade“, sin Alekse i majke Stane, rođene Skakavac, rođen 28.07.1952. godine u mjestu Rataja, opština Foča, nastanjen u ..., ... po nacionalnosti ..., državljanin ..., JMBG: ..., po zanimanju službenik, pismen, sa završenom SSS, oženjen, lošeg imovnog stanja, vojnu obavezu regulisao, ranije neosuđivan,

K R I V J E

ŠTO JE:

Za vrijeme oružanog sukoba između oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine i oružanih snaga Srpske Republike Bosne i Hercegovine na području opštine Foča, kao pripadnik vojnih snaga Srpske Republike Bosne i Hercegovine, postupao suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačke a) i c),

te člana 27. stav 2. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, tako što je:

Dana 10.06.1992. godine, u Miljevini, opština Foča, došao naoružan u jedan stan u Miljevini, odakle je izveo oštećenu „A“, zbog navodnog privođenja u vojni štab u Miljevini, da bi nakon toga istu umjesto u štab doveo do zgrade koja se nalazila u novom dijelu naselja u Miljevini, a zatim je nasilno uveo u jedan stan, u kojem ju je fizički zlostavljao, udarajući je po raznim dijelovima tijela, prijeteći joj smrću, prislanjajući joj pištolj na sljepoočnicu i stavlajući joj nož pod grlo, da bi u jednom momentu upotrebom fizičke sile rastrgao odjeću sa nje pri čemu je oštećena vrištala i molila ga da je pusti, nakon čega joj je rukom začepio usta, a drugom rukom je udario u glavu, od kojeg udarača je ista izgubila svijest, da bi potom iskoristio nesvjesno stanje oštećene te nad istom izvršio silovanje, a kada je oštećena došla svijesti istoj je zaprijetio smrću ako ikome bude govorila o onome šta joj je učinio, te joj takođe zaprijetio da po njegovom pozivu uvijek mora doći u isti stan što je oštećena morala činiti u narednom periodu sve do 24. ili 27.08.1992. godine, u kojem periodu je najmanje pet ili šest puta morala doći u taj stan u kojem ju je isti prisiljavao na seksualne odnose, što je za direktnu posljedicu imalo izazivanje trudnoće kod oštećene, nakon koje je po protjerivanju iz Miljevine dana 20.02.1993. godine u bolnici u Goraždu rodila muško dijete.

Dakle, za vrijeme oružanog sukoba, kao pripadnik vojnih snaga tzv. Srpske Republike Bosne i Hercegovine, postupao je protivno pravilima međunarodnog humanitarnog prava kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačke a) i c), te člana 27. stav 2. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, **čime je** počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Zbog toga ga Sud na osnovu navedenih zakonskih propisa i u skladu sa članom 42., 48., 49. i 50. KZ BiH,

O S U D U J E

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 5 (PET) GODINA I 6 (SEST) MJESECI

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru počev od 18.04.2006. godine do 14.02.2007. godine, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se oslobada obaveze da nadoknadi troškove krivičnog postupka.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećena-zaštićeni svjedok „A“ sa eventualnim imovinsko-pravnim zahtjevom upućuje se na parnicu .

O b r a z l o ž e n j e

Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ-131/06 od 12.10.2006. godine, potvrđenom 13.10.2006. godine, Radmilo Vuković zvan Rade optužen je za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Na saslušanju za izjašnjenje o krivnji održanom dana 31.11.2006. godine, optuženi Radmilo Vuković se izjasnio da nije kriv za krivično djelo za koje ga optužnica tereti.

Glavni pretres je počeo dana 19.01.2007. godine. Sud je toku postupka vodio računa o zaštiti identiteta svjedoka, posebno zaštićenih svjedoka, ne navodeći njihova puna imena u presudi nego samo njihove pseudonime, a njihovi puni podaci se nalaze u povjerljivom spisu.

1. Izvedeni dokazi

Tužilac je izveo sljedeće dokaze.

Tužilac je predložio zaštićene svjedoke „A“ i „B“ koji su saslušani na glavnom pretresu. Sud napominje da lični podaci zaštićenih svjedoka, koji su tajni, neće biti navedeni u presudi.

Nadalje, Sud je tokom glavnog pretresa izvršio uvid u sljedeće dokaze koje je dostavio tužilac: Izjavu zaštićenog svjedoka „A“ datu Tužilaštvu BiH dana 16.8.2006. godine, dokaz Tužilaštva 1 (u daljem tekstu: T1); Izjavu zaštićenog svjedoka „B“ datu u Tužilaštvu BiH dana 17.7.2006. godine, (T2); Uputnicu u bolnicu za oštećenu „A“ koju je izdao Doma zdravlja Goražde od 20.02.1993. godine, (T3); Istoriju bolesti za oštećenu „A“ sačinjenu od strane Doma zdravlja Goražde, matični broj: 207/93 (T4); Anamnezu i nalaz za oštećenu „A“ sačinjenu od strane Dr. Fadila Jahića za 20.02.1993.g. i 26.02.1993. godine (T5); Izvještaj o tjelesnoj temperaturi za oštećenu „A“ od 20.2.1993. godine (T6); Otpusnicu iz bolnice za oštećenu „A“ izdatu od strane Doma zdravlja Goražde MB. 207/93 od 26.02.1993. godine (T7); Izvod iz Matične knjige rođenih (T8); Uvjerenje Matičnog ureda općine Goražde (T9); Rješenje J.U. Centra za socijalni rad Goražde (T10); Socijalnu anamnezu (T11); Novi upis (T12); Naredbu Tužilaštva BiH za DNK vještačenje (T13); Nalaz DNK vještačenja (T14); Potvrdu Bolničkog centra „Bellevue“, New York, SAD od 31.07.2006. godine (T15); Potvrdu o lišenju slobode koju je izdalo Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske – jedinica za podršku Foča, CJB Istočno Sarajevo, broj:13-01/2-01/06 od 18.04.2006. godine (T16); Dopis MKSJ o davanju standardne oznake „A“ predmetu Radmila Vukovića broj: 00-04209/GB/AmdV/RR516 od 09.08.2000.godine (T17); Izvod iz kaznene evidencije za Vuković Radmila izdat od strane CJB Istočno Sarajevo – SJB Foča broj:13-1-8/02-248-2-290/06 od 11.07.2006. godine (T18).

Sa druge strane, odbrana optuženog je u toku glavnog pretresa saslušala zaštićene svjedoke odbrane "C" i "D". Sud je u svojstvu sudskog vještaka, a na prijedlog odbrane, saslušao i Dr. Senadina Ljubovića, neuropsihijatra.

Nadalje, Sud je tokom glavnog pretresa izvršio uvid u sljedeće dokaze koje je izvela odbrana: Izvještaj vještaka Dr. Senadina Ljubovića, primarijusa Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu, Dokaz odbrane 1 (O1); Izjavu zaštićenog svjedoka pod pseudonimom "A" datu ovlaštenom službeniku SJB Sarajevo dana 13.04.1994. godine (O2); Izjave zaštićenog svjedoka pod pseudonimom "B" date istražnom sudiji Kantonalnog suda u Sarajevu dana 4.04.2001. godine i 30.11.2001. godine (O3); 3 fotografije naselja u kojem su živjeli zaštićeni svjedok "A" i optuženi (O4 a, b i c).

Nakon izvođenja materijalnih dokaza, odbrana je predložila da vještak neuropsihijatar izvrši vještačenje. Odbrana je predložila da sudski vještak neuropsihijatar izvrši analizu strukture ličnosti optuženog (emocionalne i intelektualne karakteristike njegove ličnosti), postojanje simptomatične, genetske sklonosti optuženog ka instinktivno-seksualnim perverzijama, da li optuženi pokazuje znake privremenog ili stalnog mentalnog oboljenja ili privremenog mentalnog poremećaja i mentalne zaostalosti, da li je optuženi mogao razumjeti značaj svojih radnji i upravljati svojim radnjama, ili razumjeti radnje koje mu se stavljaju na teret. Branilac je na kraju zatražio da vještak neuropsihijatar izvrši uvid u sve izjave zaštićenog svjedoka "A" – oštećene, a posebno izjavu te svjedokinje od 6. februara, da nakon toga da stručno mišljenje o značenju pojma "retrogradna amnezija", te da li se kod svjedokinje "A" mogla razviti retrogradna amnezija. Odbrana je predložila da ovo vještačenje izvrši Dr. Senadin Ljubović, psihijatar i primarijus Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu. Sud je nakon vijećanja prihvatio ovaj prijedlog i izdao naredbu za vještačenje optuženog broj X-KR-06/217 od 26.02.2007. godine.

2. Završne riječi

Glavni pretres je završen dana 11.04.2007. godine završnim riječima optužbe i odbrane.

Tužilac je u svojoj završnoj riječi naveo da je na osnovu dokaza izvedenih na glavnom pretresu vijeće moglo zaključiti da je van svake razumne sumnje utvrđeno da je optuženi svjesno poduzeo sve radnje na način i pod okolnostima opisanim u činjeničnom opisu izreke optužnice, čime je počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH. Iz člana 173. KZ BiH proizilazi da bitni elementi krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva uključuju preduzimanje radnji suprotno međunarodnom pravu, postojanje oružanog sukoba ili rata u vrijeme preduzimanja radnji, preduzimanje radnji protiv civila odnosno lica kojem je dodijeljen status zaštićenog lica i stvarno činjeno ovih radnji od strane optuženog. Prema navodima tužioca, izvedeni dokazi i činjenice koje su strane međusobno prihvatile jasno ukazuju na zaključak da su radnjama optuženog za koje ga optužnica tereti ispunjeni sva bitna obilježja krivičnog djela koje za koje se optuženi tereti. I tužilac i odbrana su se složili sa činjenicom da je u periodu od početka aprila 1992. godine bar do februara 1993. godine, došlo do oružanog sukoba na području opštine Foča između oružanih snaga prvobitno

tzv. Srpske Republike BiH, a kasnije Republike Srpske, i tadašnjih snaga teritorijalne odbrane BiH, odnosno kasnije Armije BiH. Iz svih dokaza optužbe izvedenih na glavnom pretresu, a posebno iz iskaza oštećene - zaštićenog svjedoka „A“ i iskaza zaštićenog svjedoka „B“, očigledno je da je optuženi u periodu oružanog sukoba na teritoriji opštine Foča preduzeo radnje za koje se tereti u izreci optužnice. Tužilac je naveo da je to potvrđeno i izjavom svjedoka „B“, tvrdeći da su izjave svjedoka „A“ i „B“ „u potpunosti pouzdane, da nijedna činjenica ne dovodi u sumnju njihovu istinitost, te da je to potvrđeno i materijalnim dokazima, što je Sud prihvatio kao relevantno“. Tužilac je naglasio i da je pouzdanost iskaza oba svjedoka jasna i nesporna, jer je u potpunosti potkrijepljena materijalnim dokazima, odnosno medicinskom i administrativnom dokumentacijom koja se odnosi na dijete koje je oštećena rodila, kao i na oštećenu lično. Nadalje, tužilac je naglasio da se u radnjama optuženog u potpunosti stiče *actus reus* krivičnog djela silovanja koje je izvršeno nad oštećenom, s obzirom na to da ju je prisilio na polni odnos ili penetraciju, te s obzirom na činjenicu da je penetraciju izvršio bez pristanka žrtve, što je bilo praćeno prijetnjama smrću upućenim njoj i članovima njene porodice. Prema tome, tužilac je izrazio mišljenje da sve ovo jasno ukazuje na potpunu namjeru optuženog (*mens rea*) da svojim radnjama izvrši krivično djelo za koje se optužnicom tereti. Tužilac je takođe naveo da izjave koje su dali svjedoci odbrane „nemaju veze sa ključnim činjenicama krivičnog djela navedenim u optužnici“ pošto se uglavnom odnose na karakter optuženog. Na kraju, tužilac je bio mišljenja da s obzirom na sve gore navedene izjave i materijalne dokaze, raspravno vijeće može izvan svake razumne sumnje zaključiti da je Radmilo Vuković u cijelosti krivično odgovoran za učinjenje krivičnog djela za koje ga optužnica tereti. Stoga je tužilac predložio Sudu da optuženog proglasi krivim, te da mu shodno tome izrekne kaznu, uzimajući u obzir otežavajuće okolnosti koje se ogledaju u upornosti optuženog da neprestano poduzima protupravne radnje protiv oštećene, kao i u bezobzirnosti prema njoj kao nezaštićenoj ženi.

Odbrana je u svojoj završnoj riječi naglasila da pri donošenju odluke Sud treba uzeti u obzir da su navodi u optužnici zasnovani samo na izjavama počinioca i žrtve, koje su dijametralno suprotne u smislu prinude. Odbrana je uložila prigovor na valjanost i pouzdanost iskaza zaštićenih svjedoka „A“ i „B“ naglašavajući postojanje značajnih odstupanja u smislu ključnih činjenica. Prema tome, odbrana smatra da se krivična odgovornost optuženog ne može zasnivati na iskazima svjedoka „A“ i „B“, koji su doveli u sumnju navode ovih svjedoka. Nadalje, odbrana je naglasila da rezultat DNK analize nije dokaz nasilne prirode seksualnog odnosa između oštećene i optuženog, nego da utvrđuje samo postojanje seksualne veze između optuženog i oštećene „A“, što nije bilo osporeno ni od strane optuženog. Odbrana je dalje navela da se na osnovu izjava svjedoka odbrane „C“ i „D“ može zaključiti da su oštećena „A“ i optuženi bili u vezi. Zbog toga optuženi nije imao nikakve potrebe da upotrijebi silu u toku seksualnih odnosa do kojih je došlo uz obostrani pristanak. Odbrana je dalje uložila prigovor na kvalifikaciju ratnog zločina u ovom konkretnom predmetu zato što tužilac nije dokazao da je optuženi poduzeo radnje protiv oštećene u vrijeme oružanog sukoba. Odbrana je naglasila da su, nasuprot tome, radnje koje je optuženi poduzeo protiv oštećene u konkretnoj situaciji bile poduzete bez obzira na postojeći sukob, tako da njegove radnje nisu mogle biti dijelom sistematičnih i rasprostranjenih silovanja bošnjačkih žena

Muslimanki, niti dijelom politike etničkog čišćenja nesrpskog stanovništva sa teritorije opština Miljevina i Foča. U skladu sa navedenim, odbrana je naglasila da ne postoji neophodna direktna namjera. Odbrana je stoga bila mišljenja da, čak i da je utvrđena prisilna seksualna veza u konkretnom predmetu, ona se ne može okvalificirati kao ratni zločin protiv civilnog stanovništva pošto su radnje koje je optuženi navodno počinio bile nezavisne od ratnog sukoba. Nadalje, odbrana je navela da bi primjena člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH predstavljala direktno kršenje prava optuženog da se prema njemu primijeni blaži zakon. Na kraju, odbrana je osporila svaku odgovornost optuženog za radnje koje mu se stavljaju na teret. Zbog svega gore navedenog, odbrana je predložila Sudu da optuženog Radmila Vukovića oslobodi od optužbi, a ako ga ne oslobodi, da kao olakšavajuće okolnosti uzme raniji život optuženog, njegove lične prilike, kao i njegovo ponašanje tokom oružanog sukoba.

Nakon završnih riječi svog branioca, optuženi je izjavio: „Ni kao živo biće, niti kao muškarac, nikada ne bih bio u stanju da počinim takav zločin za koji se teretim. Smatram da nisam počinio ovo krivično djelo i iz tog razloga nisam kriv, te u potpunosti podržavam završnu riječ branioca.“

3. Procesne odluke Suda

Sud je u ovom krivičnom predmetu donio nekoliko procesnih odluka.

A) Odluka o nastavku suđenja bez prisustva optuženog

Optuženi je bio uredno obaviješten o rasporedu ročišta u krivičnom predmetu protiv njega. Otvaranje glavnog pretresa bilo je zakazano za 10.01.2007. godine. Međutim, optuženi se tog dana nije pojavio. Prema službenoj obavijesti upućenoj istog dana iz KPZ Kula – Istočno Sarajevo, optuženi Radmilo Vuković nije želio doći u Sud BiH jer je sa ostalim zatvorenicima učestvovao u štrajku glađu. Branilac je na pretresu izjavio da mu je optuženi rekao da je odlučio da se pridruži grupi zatvorenika u štrajku glađu; izričito je naveo da se neće pojaviti na suđenju, te da će njegova vlastita odluka biti ista kao odluka grupe zatvorenika. Sud je dobio i pismenu izjavu optuženog u kojoj je izjavio: “Nisam u mogućnosti da prisustvujem suđenju zakazanom za 10.01.2007. godine u 10 sati zbog bolesti.” Tako je otvaranje glavnog pretresa, počevši od čitanja optužnice i uvodnih riječi, odgođeno do 19.01.2007. godine. Dana 19.01.2007. godine, Sud je službeno obaviješten da optuženi nije u mogućnosti da se pojavi zbog “psihičke i fizičke iscrpljenosti zbog štrajka glađu koji traje od 08.01.2007. godine.” Na pretresu održanom 19.01.2007. godine, sud je donio usmenu odluku da će se glavni pretres protiv optuženog Radmila Vukovića održati i bez njegovog prisustva jer je bio uredno obaviješten i upoznat sa tim, naglašavajući da optuženi ima pravo da se pred Sudom pojavi bilo kada u toku glavnog pretresa, te da će njegov branilac prisustvovati pretresu bez prisustva optuženog, koji će takođe bez odlaganja biti obavještavan o toku postupka dostavljanjem snimka cijelog pretresa. U pismenom rješenju broj X-KR-06/217 od 19.01.2007. godine precizirani su razlozi za takvu usmenu odluku.

B) Odluka o nespornim činjenicama

Dana 19.01.2007. godine, tužilac i branilac su podnijeli prijedlog broj KT-RZ-131/06 koji se odnosi na saglasnost o nespornim činjenicama. U stvari, tužilac i branilac su se složili da će sljedeće činjenice biti prihvaćene kao dokazane: u periodu od početka aprila 1992. godine bar do februara 1993. godine, na teritoriji opštine Foča, došlo je do sukoba između oružanih snaga Srpske Republike BiH, kasnije Republike Srpske, i tadašnjih snaga teritorijalne odbrane BiH, kasnije Armije BiH; takođe su se složili da je u periodu navedenog oružanog sukoba, kao i u periodu kada je optuženi Radmilo Vuković poduzeo radnje koje mu se stavljaju na teret, optuženi bio pripadnik vojnih snaga Srpske Republike BiH. Dana 22.02.2007. godine, Sud je donio rješenje broj X-KR/06/217 kojim se prijedlog strana u postupku prihvata i kojim se usaglašene činjenice prihvataju kao dokazane. U rješenju se konkretno navode razlozi zbog kojih su usaglašene činjenice prihvaćene kao dokazane.

C) Odluke o zaštiti svjedoka

Dana 06.02.2007. godine, Sud je odobrio zaštitne mjere za svjedoke optužbe A i B. Ovim rješenjem su lični podaci oštećene proglašeni tajnim, a oštećenoj odobreno da svjedoči pod pseudonimom "A". Nadalje, svjedokinji A je omogućeno da svjedoči iz druge prostorije, uz izmjenu glasa i slike. Sud je posebno uzeo u obzir psihološko stanje oštećene na osnovu ljekarskog nalaza ljekara koji je liječi u kojem je opisano njeno hronično psihičko stanje koje svaki veći stres može pogoršati.

Istog dana odnosno 06.02.2007. godine, Sud je odlučio da će i svjedok B svjedočiti na javnom suđenju pod pseudonimom "B", dok će video prenos biti omogućen jedino unutar sudnice.

Dana 09.03.2007. godine, Sud je odobrio zaštitne mjere koje je branilac tražio za svoja dva svjedoka. Zaštićeni svjedok "C" je svjedočio iz druge prostorije sa izmijenjenim glasom i slikom. Zaštićenom svjedoku "D" je odobrena zaštita ličnih podataka dok je u sudnici svjedočio na javnom ročištu, ali uz zabranu objavljivanja njegove slike u medijima, kao i njegovog lika u video prenosu iz sudnice.

D) Usmena odluka o prijedlogu odbrane za vještačenje neuropsihijatra

Dana 22.02.2007. godine, Sud je prihvatio prijedlog branioca da se izda naredba za neuropsihijarijsko vještačenje optuženog Radmila Vukovića od strane jednog od sudskih vještaka.

4. Ocjena dokaza

Ocjenom svih izvedenih dokaza, pojedinačno, kao i u međusobnoj povezanosti, Sud je izvan svake razumne sumnje utvrdio da je optuženi počinio krivična djela detaljno opisana u izreci ove presude.

Kako proizilazi iz optužnice, optuženi Radmilo Vuković je optužen za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH. Bitni elementi zakonske definicije tog krivičnog djela su *actus reus*, *mens rea* i *nexus* između radnje optuženog i oružanog sukoba. Teret dokazivanja svih ovih bitnih obilježja je na tužiocu.

Prije svega, svjedokinja „A“ je svjedočila da je početkom 1992. godine živjela sa svojim roditeljima na području opštine Foča. Njen otac je odveden dana 09.06.1992. godine. Sljedećeg dana, odnosno 10.06.1992. godine, oko 10 sati ujutro, susjeda je došla do njenog stana jer je dobila telefonski poziv za svjedokinju „A“. Njihov telefon je ranije bio oduzet. Svjedokinja „A“ nije znala ko zove. Navodi da je to je bio muškarac koji je rekao da za 10 minuta mora biti spremna da ide dati izjavu u štab. Oko trideset minuta kasnije, optuženi se pojavio na vratima stana svjedokinje „A“. Znala ga je iz viđenja jer su radili na istom mjestu. Svjedokinja „A“ je morala poći sa njim. Međutim, umjesto da odu u štab, on ju je odveo u stan koji je pripadao optuženom, ali svjedokinja „A“ tada to nije znala, iako je njegova zgrada bila u susjedstvu. Na putu ka stanu, svjedokinja „A“ je pitala zašto i gdje je vodi pošto nisu išli u pravcu štaba. Optuženi je odgovorio „ništa loše ti se neće dogoditi, dođi“ i gurnuo je svaki put kad je zastala. Kada su došli ispred stana, on ju je gurnuo unutra i zaključao vrata, a ključ stavio u džep. Ona je odbila njegov poziv da sjedne. Onda ju je gurnuo na kauč. Optuženi joj je tada pokazao sto na kojem su bili nož, pištolj i meci i rekao joj: „Ako ne pristaneš na ono što tražim, možeš odabrati čime ću te ubiti“. Tada joj je ponudio piće i cigarete, ali je ona sve odbila. Približio joj se i stavio ruku na nju. Pokušala se izmaknuti, ali ju je uhvatio za kosu, vratio je nazad na kauč gdje je izudarao rukama, onda je ošamario jednom rukom, dok ju je drugom rukom držao za ruke. Tražio je od nje da se prestane braniti i da skine odjeću. Ona je to učinila. Dok se opirala, optuženi je „nasrnuo na nju i pritisnuo njene noge svojim nogama“, pokušavajući da joj otkopča haljinu i udarajući je šakama u sljepoočnicu sve jače. Onesvijestila se i bez svijesti bila između 30 i 60 minuta. Kada se osvijestila, shvatila je da je bila bez odjeće, a optuženi je sjedio pored nje na kauču. Imala je bolove u donjem dijelu ispod stomaka, u leđima i po licu. Bila je „sva slomljena“. Pokušala je da ustane plačući i pitajući optuženog šta joj je uradio. On je odgovorio „ništa posebno“. Uspjela je ustati, uzela je svoju haljinu, obukla je i tada primijetila da „je krvava“. U tom momentu primijetivši da krvari i da osjeća bol u donjem dijelu svjedokinja je zaključila da je silovana. Nakon što joj je naredio, otišla je u kupatilo, oprala se, našla donji veš i obukla ga. Pokušala je zakopčati haljinu, ali na njoj nije više bilo nijednog dugmeta. Optuženi je pustio da ide kući kako je željela, ali je rekao: „Ubuduće, kada budeš morala opet doći ovdje, moraćeš doći sama, ja neću doći po tebe. Čekaću pored zgrade.“ Rekao joj je da mora da se vrati za dva dana u određeno vrijeme i da će je čekati iza zgrade. Optuženi je zaprijetio svjedokinji „A“ da će ubiti nju i njenu porodicu ako ikome kaže šta se dogodilo. Svjedokinja „A“ je nakon toga otišla kući, a majka i sestra je nisu pitale šta joj se dogodilo.

Poslije dva dana, svjedokinja „A“ je pod prijetnjom otišla u isti stan sa optuženim, gdje „se dogodilo isto, ali sam taj put bila svjesna“. U iskazu navodi: „Svaki put kada bih došla, on bi nasrnuo na mene kao manijak, napao bi me, obavljajući svoje (...) prijeteći da

ne smijem nikome reći. Svaki put bi koristio silu, prisiljavao me na seksualne odnose i prijetio mi“. Rekao mi je da će mi glavu odsjeći kao zecu ako ikome kažem ijednu riječ!“

Svjedokinja „A“ je u navedenom stanu bila ukupno 5 ili 6 puta. Posljednji put, što je bilo 26. ili 27. 08. 1992. godine, optuženi je obavijestio oštećenu da mora ići u Crnu Goru da posjeti ženu i dijete. Rekao joj je da je niko neće napadati dok bude odsutan, te da će nastaviti kada se vrati.

Nakon što je optuženi otišao u Crnu Goru, svjedokinja „A“ i njena porodica su dana 03.09.1992. godine transportovani u Goražde zajedno sa preostalim Muslimanima. Svjedokinja „A“ nije primjećivala nikakve promjene na sebi; „nije osjećala ništa posebno, ali je počela sumnjati“ u trudnoću. Po dolasku u Goražde otišla je ljekaru, koji joj je nakon pregleda rekao da je u visokoj trudnoći. Svjedokinja „A“ je to zadržala za sebe, a u februaru 1993. godine je rodila muško dijete u bolnici u Goraždu, koje nije nikada vidjela i nije nikada željela vidjeti. U bolnici je saznala za sudbinu djeteta, a tek kasnije je saznala da je jedna porodica usvojila dijete. Nakon svih ovih događaja, morala je da se liječi zbog trauma, i do danas je pod stalnom liječničkom kontrolom.

Sud zapaža da svjedočenje svjedokinje „B“ u mnogim aspektima potvrđuje svjedočenje svjedokinje „A“. Svjedokinja „B“ nije bila očevidac događaja u stanu optuženog. Uprkos tome, svjedokinja „B“ je potvrdila sve bitne činjenice koje je navela svjedokinja „A“ u svom iskazu, odnosno činjenice koje potvrđuju da je optuženi izvršio sve radnje za koje se tereti i koje je opisala svjedokinja „A“. Svjedokinja „B“ je potvrdila da je dana 10.06.1992. godine svjedokinja „A“ primila telefonski poziv od čovjeka koji je svjedokinji „A“ zaprijetio da će je ubiti ako ne pođe za njim, te da je nakon izvjesnog vremena taj čovjek došao pred njihov stan i ponovo zaprijetio svjedokinji „A“ da mora poći sa njim. Svjedokinja „B“ je vidjela da je taj čovjek bio optuženi Radmilo Vuković kojeg je ona vrlo dobro znala od ranije. U svom iskazu dalje navodi da su dva ili tri sata prošla nakon što je optuženi odveo svjedokinju „A“ dok se ona nije vratila u stan sva u suzama, sa pocijepanom haljinom i vidljivim povredama. Svjedokinja „A“ je odmah otišla u kupatilo i tek nakon izvjesnog vremena je svjedokinja „B“ uspjela porazgovarati sa svjedokinjom „A“. Svjedokinja „A“ je rekla svjedokinji „B“ da je optuženi umjesto u štab odveo u jedan stan, gdje joj je prvo prijetio, a zatim je fizički maltretirao udarajući je po cijelom tijelu, zbog čega se onesvijestila, a nakon čega je optuženi nad njom izvršio silovanje. Svjedokinja „B“ je jasno potvrdila da su, nakon što se svjedokinja „A“ vratila iz stana u koji je odvedena od strane optuženog, na tijelu svjedokinje „A“ bile vidljive povrede odnosno modrice na leđima, rukama i vratu. Svjedokinja „B“ je dalje potvrdila da je poslije ovog događaja svjedokinja „A“ još nekoliko puta išla u isti stan, te da iako je svjedokinja „A“ to držala u tajnosti, svjedokinja „B“ ipak znala gdje je i zašto išla svjedokinja „A“. Svjedokinja „B“ je potvrdila i da je svjedokinja „A“ ostala u drugom stanju, te da je u februaru 1993. godine, prije nego što su napustile mjesto boravka, rodila dijete u bolnici u Goraždu.

Sud je u potpunosti punu vjeru poklonio svjedokinjama „A“ i „B“. Svjedokinja „A“ je jasno opisala čin silovanja izvršen od strane optuženog Radmila Vukovića, dok je iskaz svjedokinje „B“ bio jasan, logičan i komplementaran na način koji ne ostavlja prostora za

bilo kakvu sumnju u pogledu njegove tačnosti. U stvari, iskazi su u potpunosti dosljedni i podudarni u svojim osnovnim i važnim elementima, a nekoliko različitih tumačenja određenih činjenica ne dovode u sumnju autentičnost i vjerodostojnost iskaza, s obzirom da su ta odstupanja normalna u psihološkom procesu svjedoka, te da se ne odnose ni na jednu ključnu činjenicu. Stoga Sud smatra da je ovim iskazima potrebno u potpunosti pokloniti vjeru.

Nadalje, Sud napominje da su iskazi oba svjedoka u potpunosti potkrijepljeni materijalnim dokazima koje je tužilac izveo, a pretresno vijeće prihvatilo kao bitne i pravno prihvatljive. Sud je na osnovu tih materijalnih dokaza sa sigurnošću zaključio da je oštećena – svjedokinja “A” rodila dijete dana 20.02.1993. godine kojeg se odmah po rođenju odrekla. Nalaz DNK analize pokazuje da je optuženi Radmilo Vuković biološki otac djeteta. Sam optuženi ne poriče svoje očinstvo.

Nakon iskaza oba svjedoka, te uzimajući u obzir činjenice oko kojih su se optužba i odbrana usuglasile, a koje je ovo vijeće prihvatilo¹, neosporno je da konkretnom predmetu odgovara kvalifikacija ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Prvo, između bosanskih Srba i bosanskih Muslimana postojao je oružani sukob na teritoriji opštine Foča od aprila 1992. godine do februara 1993. godine, što je uslov iz odluke žalbenog vijeća MKSJ povodom prijedloga odbrane za interlokutornu žalbu u pogledu nadležnosti od 02.10.1995. godine u predmetu *Tadić*, par. 137. Tužilaštvo i odbrana su se saglasili u pogledu ove činjenice u svom zajedničkom prijedlogu o prihvaćanju nespornih činjenica od 19. 01.2007. godine.

Drugo, mora postajati *nexus* između oružanog sukoba i navodnog krivičnog djela (vidi MKSJ predmet *Halilović*, pretresno vijeće, 16.11.2005. g., par. 28). Sud konstatuje da je optuženi iskoristio svoj vojni položaj kako bi svjedokinju “A” doveo u svoj stan. U stvari, svjedokinja “A” je rekla da joj je optuženi kada je pozvao dana 10. juna, rekao da mora ići u štab radi davanja izjave što je u stvari samo bio izgovor da je izvede iz njenog stana. Učinivši to, optuženi je postupio kao pripadnik oružanih snaga tadašnje Srpske Republike BiH za vrijeme trajanja oružanog sukoba na teritoriji opštine Foča (od aprila 1992. do februara 1993. godine). Nadalje, svjedokinja “A” je jasno navela da je optuženi nosio vojnu uniformu, a svjedokinja B tvrdi da je imao i pušku. U odluci žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kunarac, Kovač i Voković* od 12.06.2002. godine, par. 59., u nabranjanju faktora za ocjenu postojanja *nexusa*, navedeno je da “U odlučivanju da li je predmetna radnja u dovoljnoj mjeri povezana sa oružanim sukobom, pretresno vijeće može uzeti u obzir sljedeće faktore: činjenicu da je počinitelj vojnik; činjenicu da žrtva nije vojnik; činjenicu da je žrtva pripadnik suprotne strane; činjenicu da se za radnju može reći da

---

¹ Vidi iješerje ovog v.ječā od 22.02.2007. godine kojim se prihvata pr. jedlog Tužilaštva BiH i branioca optuženog Radmila Vukovića, kojim obavještavaju Sud da su postigli dogovor u vezi sa s. jedecim činjenicama: prvo, da je na teritorji opštine Foča došlo do oružanog sukoba između oružanih snaga Srpske Republike BiH, kasnije Republike Srpske i tadašnjih snaga teritorjalne odbrane BiH, kasnije Armije BiH, u periodu od početka aprila 1992. godine bar do februara 1993. godine, i drugo, da je u periodu kada je navedeni oružani sukob počeo, kao i u periodu kada je optuženi Radmilo Vuković izvršio radnje za koje ga optužnica tereti, optuženi bio pripadnik vojnih snaga Srpske Republike BiH odnosno Republike Srpske, kao vojnik.

služi krajnjem cilju vojne kampanje; te činjenicu da je zločin izvršen kao dio ili u kontekstu službenih dužnosti počinitelja.”

Treće, oružani sukob je morao predstavljati važan faktor za postojanje mogućnosti počinitelja da izvrši zločin, za njegovu odluku da ga izvrši, za način na koji je izvršen ili cilj zbog kojeg je izvršen (vidi predmet *Kunarac, Kovač i Voković*, žalbeno vijeće, 12.06.2002. godine, par. 58.). Optuženi je bio pripadnik vojske tadašnje Srpske Republike BiH, a u gore navedenom periodu je došao u stan bošnjačke porodice, čiji je otac već bio uhapšen, a telefon oduzet. On je navodno žrtvu odveo u štab kako bi dala izjavu, što je i bilo uobičajeno. U skladu sa praksom MKSJ, Sud takođe naglašava da pojedinačna radnja može predstavljati povredu ukoliko se uspostavi neophodni *nexus*. U stvari, u predmetu *Halilović*, pretresno vijeće je izričito naglasilo da “Nema razloga zbog kojeg jedna, izdvojena radnja ne bi mogla predstavljati povredu zakona i običaja rata kada se ustanovi neophodni *nexus*².”

Na kraju, krivično djelo mora biti izvršeno protiv osoba koje aktivno ne učestvuju u neprijateljstvima (vidi, npr. predmet *Kvočka i drugi*, pretresno vijeće, 02.11.2001. godine, par.124), što je i slučaj sa svjedokom “A”.

Kada je riječ o elementu *actus reus*, Sud je uzeo u obzir da “*actus reus* krivičnog djela silovanja po međunarodnom pravu predstavlja seksualna penetracija”. Sud konstatuje da je ovdje jasno utvrđen *actus reus* silovanja. Zaista, Sud konstatuje da je su iskazi obje svjedokinje u potpunosti potkrijepljeni materijalnim dokazima koje je izvelo Tužilaštvo.

“*Mens rea* u vezi sa silovanjem predstavlja namjera da se izvrši seksualna penetracija i saznanje da se se to događa bez pristanka žrtve. Zaključak o takvom stanju svijesti može se izvesti na osnovu svih okolnosti vezanih za događaje, uključujući i atmosferu prinude u kojoj je radnja izvršena. Opiranje nije uslov. Sila ili prijetnja silom predstavljaju jasan dokaz nepristajanja, ali sama sila nije obilježje silovanja. Sila i prijetnja su samo *indiciium*” (vidi presudu žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kunarac, Kovač i Voković*, 12.06.2002. godine, par. 127-132.).

U pogledu sposobnosti optuženog da se odredi s obzirom na okolnosti u kojima se žrtva našla u vrijeme davanja ili nedavanja svog pristanka, posebno s obzirom na postojanje takvih okolnosti prinude u kojima žrtva nije u poziciji da zaista dâ pristanak, Sud je mišljenja da je prijeratna intimna veza između optuženog i oštećene uticala na percepciju optuženog u pogledu trenutnih ratnih okolnosti. Ipak, Sud zaključuje da upotreba sile, fizičke snage i prijetnji od strane optuženog jasno pokazuje da je optuženi znao da oštećena nije dala svoj pristanak, što znači da je to bilo toliko očito da je on morao upotrijebiti silu da bi imao seksualni odnos sa oštećenom, što u suštini predstavlja silovanje. Ovo je u skladu sa presudom pretresnog vijeća u predmetu *Akayesu*, par. 688, u kojem se kaže da “okolnosti prinude ne moraju biti dokazane iskazivanjem fizičke sile. Prijetnje, zastrašivanje, iznuđivanje i drugi oblici pritiska koji koriste strah ili očaj mogu predstavljati prinudu”.

Sud konstatuje da je sposobnost optuženog da shvati značaj djela i da upravlja svojim postupcima *tempore criminis* bila u potpunosti očuvana. I zaista, vještak Dr. Senadin

---

² Presuda od 16.11.2005. godine, par.724

Ljubović je izvršio pregled optuženog Radmila Vukovića i dana 14.03.2007. godine dostavio svoj nalaz i mišljenje. Tog dana je optuženog prvo pregledala psiholog Elvedina Dervović. Dr. Elvedina Dervović je zaključila da rezultati testa i indikatori ponašanja pokazuju da optuženi ima natprosječan intelektualni potencijal bez znakova kognitivnih disfunkcija. Dr. Elvedina Dervović je takode zaključila da je dominantna tendencija da sebe predstavlja u najboljem svjetlu, što je ograničilo mogućnost dubljeg ispitivanja ličnosti. Na pretresu održanom dana 27.03.2007. godine, Dr. Senadin Ljubović je prezentirao sljedeće zaključke do kojih je došao: nakon detaljne psihijatrijske analize i uvida u dobijene rezultate pregleda nisu otkriveni nikakvi znaci privremenog ili stalnog mentalnog oboljenja, odnosno mentalnog poremećaja kod Radmila Vukovića; intelektualni potencijal optuženog je iznad prosjeka i ne pokazuje nikakve znakove kognitivnih poremećaja. Vještak je takode naglasio da je stalna tendencija optuženog da se predstavi u najboljem svjetlu predstavljala prepreku tokom svih pregleda, te da mu nije dozvoljavala da dublje proдре u samu strukturu ličnosti optuženog. Zbog toga nije bilo moguće precizno i potpuno utvrditi da li u strukturi njegove ličnosti postoje neki značajni poremećaji. Vještak je takode bio mišljenja da je nesumnjivo moguće da se osoba savršeno očuvanog vanjskog izgleda i korektnog društvenog ponašanja pod određenim okolnostima pokaže posebno devijantnom na emocionalnom, instinktivnom i seksualnom nivou, što uključuje i mogućnost seksualnog nasilja, zbog čega se, prema mišljenju vještaka, ne može zaključiti da li je optuženi sklon radnjama opisanim u optužnici, kako je to tražila odbrana. Vještak je jasno naveo da je sposobnost optuženog Radmila Vukovića da shvati značaj radnje i da upravlja svojim radnjama *tempore criminis* bila u potpunosti očuvana. Zatim je vještak izjavio da oštećena u svojim iskazima nije dala informacije koje bi ukazivale na postojanje retrogradne amnezije. Prema Dr. Ljuboviću, postoji mogućnost da je navedeni gubitak svijesti bio rezultat kombinacije dva faktora: traumatskog (opisane povrede glave) i psihološkog (nesposobnost oštećene da se voljno suprotstavi psihološko-traumatičnoj situaciji u kojoj se nalazila, odnosno prijetnji silovanja). Dakle, Sud je u cjelosti prihvatio nalaz vještaka kao objektivan, stručan i zasnovan na pravilima nauke.

Stoga je nedvosmisleno zaključeno da je u toku oružanog sukoba na teritoriji opštine Foča između snaga Srpske Republike BiH i tadašnjih snaga teritorijalne odbrane, optuženi Radmilo Vuković, kao pripadnik snaga tadašnje Srpske Republike BiH djelovao suprotno pravilima međunarodnog prava u vrijeme oružanog sukoba na način opisan u izreci optužnice. Zbog toga je on neosporno izvršio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva za koji se tereti.

Sud je takode poklonio punu vjeru svjedocima "C" i "D" koji su nedvosmisleno potvrdili činjenicu da su optuženi i svjedokinja "A" prije rata bili u vanbračnoj vezi. Svjedok "C" je izjavio da je nakon što mu je optuženi rekao za tu vezu sa svojom radnom kolegicom i nakon što su se glasine počele širiti savjetovao optuženom da prekine tu tajnu vanbračnu vezu sa Bošnjakinjom u tako maloj sredini u kojoj su živjeli. Svjedok "D" je izjavio da je imao indirektnе informacije da je optuženi bio u intimnoj vezi sa nekom Bošnjakinjom prije 04.04.1992. godine. Optuženi mu je rekao ime te žene koju je svjedok "D" poznavao od ranije, sa kojom je svjedok "D" razgovarao nekoliko puta i sa kojom je optuženog vidio na ulici nekoliko puta. Svjedok "D" je takode izjavio da je imao

nekoliko razgovora sa tom ženom, te da mu je i ona rekla da je u vezi sa čovjekom iz okoline koji nije Bošnjak. Svjedok "D" je rekao da je veza između optuženog i te žene postojala već 1991. godine. Oba svjedoka su, naglašavajući svoje bošnjačko porijeklo, takođe naglasila da su optuženi i njegova porodica bili poznati po tome što su pomagali bošnjačkim izbjeglicama sa područja Foče, te što su im pomagali da je napuste.

Kako je gore već navedeno, Sud smatra da je optuženi prije rata bio u intimnoj vezi sa svjedokinjom „A“. Taj stav su nedvosmisleno potvrdili gore navedeni svjedoci kao i sam optuženi. Sa druge strane, tužilac ocjenjuje da svjedoci „C“ i „D“ „nisu naveli ključne činjenice vezane za radnju navedenu u optužnici“ pošto uglavnom razmatraju karakter optuženog. Tačno je da svjedokinja „A“ negira vezu. Međutim, Sud nije mogao prihvatiti taj dio njenog iskaza zato što su iskazi svjedoka „C“ i „D“ bili konkretni, dosljedni i uvjerljivi.

Općenito, Sud zaključuje da postoji dovoljno činjeničnih dokaza koji van svake razumne sumnje potvrđuju krivicu. Sud je u okviru svog diskrecionog prava da ocjenjuje dokaze, u cjelini razmotrio neke nedosljednosti ili odstupanja u iskazima. Ukupni kredibilitet svjedoka je takođe ocijenjen na sveobuhvatan i sistematičan način. Neki iskazi svjedoka nisu isti, ali su dosljedni u pogledu suštine predmetnog krivičnog djela. Sud je mišljenja da su iskazi bili pouzdani, dokazi vjerodostojni, te da mala odstupanja ne mogu biti dovoljna da se cijeli iskaz ocijeni kao nepouzdan. U stvari, navedene razlike nisu važne jer neka odstupanja u njihovim iskazima u potpunosti predstavljaju očekivane i normalne razlike u zapažanjima osoba sa različitom sposobnošću da uoče, upamte i prisjete se informacija, posebno s obzirom na činjenicu da su svi oni preživjeli veoma stresne i traumatične događaje tokom kojih nisu mogli tačno zapaziti sve važne i dosljedne detalje, niti bi bilo razumno takvu preciznost očekivati od svjedoka.

5. Primjena materijalnog zakona

Sud je u pogledu pitanja primjene materijalnog zakona prihvatio pravnu kvalifikaciju optužbe i osudio optuženog za krivično djelo zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Međutim, kako je prethodno već navedeno, odbrana je bila mišljenja da bi primjena člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH predstavljala direktnu povredu prava optuženog da se prema njemu primijeni blaži zakon.

A) Razmatranja u pogledu zakona

U vrijeme kada je krivično djelo počinjeno na snazi je bio KZ SFRJ. U stvari, Skupština SFRJ je prethodno taj zakon usvojila na sjednici Saveznog vijeća održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ br. 44 od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti, Krivični zakon SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike BiH (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja. KZ SFRJ je na teritoriji Federacije BiH bio na snazi do 20.11.1998. godine, na teritoriji Republike Srpske do 31.07.2000. godine, a na

teritoriji Distrikta Brčko do 2001. godine. Novi Krivični zakon za BiH stupio je na snagu dana 01.03.2003. godine, za Federaciju BiH dana 01.08.2003. godine, a za Republiku Srpsku dana 01.07.2001. godine.

Krivičnim zakonom SFRJ bili su propisani ratni zločini protiv civilnog stanovništva. Prema članu 142. stav 1. “ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi (...) prisiljavanje na prostituciju ili silovanje (...), ili ko učini jedno od navedenih krivičnih djela, kazniće se kaznom zatvora od najmanje pet godina ili smrtnom kaznom”. Sa druge strane, KZ BiH u pogledu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva propisuje u članu 173. stav 1. da “ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela: e) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje, direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili sa njim izjednačenu radnju (silovanje), prisiljavanje na prostituciju, (...) kazniće se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora”.

S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela (juni - august 1992. godine) i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, Sud smatra da je važno obratiti pažnju na načelo zakonitosti i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona:

Član 3. KZ BiH (načelo zakonitosti: *nullum crimen et nulla poena sine lege*) propisuje da se “krivična djela i krivične sankcije propisuju samo zakonom”, te da “nikome ne može biti izrečena kazna za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.”

Sa druge strane, član 4. KZ BiH (načelo vremenskog važenja krivičnog zakona) propisuje da se “na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela”, te da “ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinitelja”.

Načelo zakonitosti propisano je i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP) koja prema članu 2. stav 2. Ustava BiH ima prioritet nad svim domaćim zakonima BiH. Član 7. stav 1. EKLJP glasi: “Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela”. Ovom odredbom se zabranjuje izricanje teže kazne u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja, ali se ne propisuje obavezna primjene zakona koji je blaži po izvršioca krivičnog djela. Međutim, član 7. stav 2. EKLJP određuje da: “Ovaj član ne utječe na sudenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema općim pravnim načelima koje priznaju civilizirani narodi”.

Isto tako, član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (*International Covenant on Civil and Political Rights*, u daljem tekstu: Međunarodni pakt) propisuje da: „Niko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koje u vrijeme počinjenja nije predstavljalo krivično djelo prema domaćem i međunarodnom pravu. Isto tako ne može se izreći teža kazna za počinjeno

krivično djelo od kazne koja se mogla izreći u trenutku kada je krivično djelo počinjeno. Ukoliko, „nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom bude predviđena primjena blaže kazne, počinitelj će se time koristiti”. Međutim, član 15. stav 2. Međunarodnog pakta propisuje da “Ništa u ovom članu ne dovodi u pitanje sudski postupak i kažnjavanje bilo koje osobe zbog djela ili propusta koji je u vrijeme počinjenja predstavljao krivično djelo po opštim pravnim načelima koja priznaje zajednica naroda”.

Na kraju, član 4. (a) KZ BiH propisuje da „Članovi 3. i 4. ovog zakona ne sprečavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s općim načelima međunarodnog prava”.

Općenito, član 4. (a) KZ BiH odnosi se na „opća načela međunarodnog prava“. Član 7. stav 2. EKLJP odnosi se na „opća pravna načela koja priznaju civilizirani narodi”, a član 15. stav 2. Međunarodnog pakta na “opća pravna načela koje priznaje zajednica naroda”. Pošto ni međunarodno pravo, ni EKLJP, niti Međunarodni pakt ne poznaju termin istovjetan terminu koji koristi član 4. (a) KZ BiH, upotrijebljena fraza je kombinacija načela međunarodnog prava” koje priznaju Generalna skupština UN i Komisija za međunarodno pravo sa jedne strane, te “opća načela prava priznata od strane zajednice naroda” koja su priznata Statutom Međunarodnog suda pravde i članom 7. stav 2. EKLJP i člana 15. stav 2. Međunarodnog pakta, sa druge strane.

B) Primjenjivost zakona

U stvari, članom 4. (a) KZ BiH eksplicitno se usvaja odredba člana 7. stav 2. EKLJP koja omogućava znatno odstupanje od načela iz člana 3. i člana 4. KZ BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji se vode za krivična djela prema međunarodnom pravu, što je upravo slučaj u postupku protiv optuženog zato što je to upravo krivično djelo koje uključuje povredu međunarodnog prava. Ovo je stav koji je Sud BiH zauzeo u svojoj dosadašnjoj praksi.³

Država Bosna i Hercegovina je, kao nasljednica bivše Jugoslavije, ratifikovala EKLJP i Međunarodni pakt. Zbog toga su ovi ugovori obavezujući za državu Bosnu i Hercegovinu, a organi vlasti BiH ih moraju primjenjivati. Član 4. (a) KZ BiH je samo domaći pravni podsjetnik, jer on nije neophodan za primjenu međunarodnih ugovora. Iz istog razloga, svi sudovi u Bosni i Hercegovini su vezani navedenim ugovorima, a odredba kao što je član 4. (a) se ne treba primijeniti.

Član 173. KZ BiH propisuje ratni zločin protiv civilnog stanovništva (teške povrede Ženevske konvencije iz 1949.g.) isto kao i član 2. Statuta MKSJ. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva je u kritičnom periodu bio striktno propisan i Krivičnim zakonom SFRJ koji je tada bio na snazi u Bosni i Hercegovini. Činjenica da se krivična djela

---

³ Vidi primjere stalne prakse Suda u vezi sa tim pitanjem: Presuda Ocjela I Apelacionog oćjejenja Suda BiH izrečena protiv Abduladhima Maktovfa, br. KPZ 32/05 od 04.04.2006. godine čju je žalbu protiv ove presude odbio Ustavni sud BiH dana 30.03.2007. godine. Prema saznanjima Suda, Ustavni sud je u svjeć odluci preporučio svim sudovima u BiH da Krivični zakon BiH primjenjuju kao opštu krivičnu normu: Presuda Ocjela I Suda BiH izrečena protiv Dragca Paunovića, brćj X-KR-05/16; Presuda Ocjela I Suda BiH izrečena protiv Radovana Stankovića, brćj X-KR-05/70; Presuda Ocjela I Suda BiH izrečena protiv Nikole Andruna, brćj X-KR-05/42

propisana članom 173. KZ BiH mogu naći i u članu 142. stav 1. KZ SFRJ dozvoljava zaključak da je krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, odnosno silovanje, bilo propisano zakonom.

Međutim, kako se vidi iz ovih odredbi, izrečena kazna koju predviđa član 173. KZ BiH je definitivno blaža od smrtne kazne koju predvide član 142. KZ SFRJ i koja je bila na snazi u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno. Što se tiče člana 7. stav 1. EKLJP, Sud konstatuje da je primjena člana 4. (a) i dalje opravdana, te da zadovoljava načelo vremenskog važenja krivičnog zakona, ili drugim riječima, primjenu „blažeg zakona za počinitelja“.

C) Zabrana teže kazne u kontekstu ukidanja smrtne kazne

Kada je branilac naveo da bi primjena člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH predstavljala povredu prava optuženog na izricanje blaže kazne, imao je na umu da bi ukidanjem smrtne kazne, a u skladu sa članom 38. KZ SFRJ, maksimalna kazna trebala biti 20 godina zatvora.

Član 7. stav 1. EKLJP i član 4. KZ BiH određuju da se primjenjuje zakon koji je bio na snazi u tom periodu ako je blaži za počinioca. U praksi, Evropski sud povredu člana 7. nalazi kada je osuđenoj osobi, retroaktivnom primjenom novog zakona koji direktno ili indirektno (na primjer odredbe o povratništvu) utiče na određivanje kazne, izrečena teža kazna od kazne sa kojom bi ta osoba bila suočena u vrijeme izvršenja krivičnog djela.⁴

Međutim, ukidanje smrtne kazne u BiH (u skladu sa Protokolima br.6 i br.13 Evropske konvencije) pokrenulo je nova pitanja u ovom pogledu, odnosno tamo gdje je domaći zakon smrtnu kaznu (član 142. KZ SFRJ) zamijenio kaznom dugotrajnog zatvora (član 173. KZ BiH). Evropski sud je razmatrao ovo pitanje u dva nedavna predmeta.⁵

U predmetu *Karmo* podnosilac žalbe je osuđen za teško ubistvo koje je počinio 1993. godine. Vrste krivičnih sankcija koje je predviđao Krivični zakon Bugarske koji je tada bio na snazi bile su petnaest do dvadeset godina zatvora (maksimalno) ili smrtna kazna. Izmjenom zakona iz 1995. godine uvedena je kazna doživotnog zatvora, a smrtna kazna je ukinuta 1998. godine. Podnosilac žalbe je 1996. godine proglašen krivim i osuđen na smrtnu kaznu. Vrhovni sud Bugarske je po izjavljenoj žalbi donio presudu dana 17.04. 1998. godine kojom se prvostepena presuda ukida, a kazna preinačava u kaznu doživotnog zatvora.

Podnosilac je izjavio žalbu po članu 7. Konvencije jer mu je izrečena kazna doživotnog zatvora, koja nije bila propisana domaćim zakonom u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno. Smatrao je da je trebao biti osuđen na kaznu zatvora od najviše dvadeset godina. Evropski sud je žalbu odbio kao „očigledno neosnovanu“.⁶

⁴ Vidi npr. *ESLJP, Jamil protiv Francuske, presuda od 08.06.1995.g.*; *ESLJP, Achour protiv Francuske, presuda od 10.11.2004.g.*; *ESLJP, Achour protiv Francuske, Veliko v.jeće, presuda od 29.03.2006.godine.*

⁵ *Predmet Karmo protiv Bugarske, Odluka o prihvatljivosti od 09.02.2006.godine. Takođe vidi predmet Ivanov protiv Bugarske, Odluka o prihvatljivosti od 05.01.2006.godine.*

⁶ *Iz sijeđećih razloga: "Sud podsjeća da prema praksi Suda, član 7. stav 1. Konvencije općenito obuhvata princip da se samo zakonom može definisati zločin i propisati kazna, te posebno zabraniti retroaktivna primjena krivičnog zakona"*

U skladu sa jurisprudencijom Evropskog suda, ne može se pozivati na povredu člana 7. Konvencije u slučaju kada je podnosiocu žalbe izrečena doživotna kazna zatvora odnosno kazna dugotrajnog zatvora za krivično djelo za koje je u vrijeme izvršenja bila propisana smrtna kazna, iako doživotna kazna zatvora, odnosno kazna dugotrajnog zatvora nisu bile propisane zakonom koji je tada bio na snazi, zato što je doživotna kazna očigledno blaža od smrtne kazne.

Stoga primjena člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH ne predstavlja povredu prava optuženog na izricanje blaže kazne prema njemu. Upravo suprotno, to je potpuno u skladu sa „zakonom i međunarodnim pravom“ odnosno „opštim načelima međunarodnog prava“ (to jest članovima 3. i 4.a KZ BiH).

D) Međunarodno pravo

U vrijeme kada su počinjena krivična djela, Bosna i Hercegovina je kao nasljednica države SFRJ bila strana potpisnica svih relevantnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i međunarodnom humanitarnom, odnosno krivičnom pravu.⁷

Isto tako, običajni status krivične odgovornosti za ratni zločin protiv civila i pojedinačne odgovornosti za ratne zločine počinjene 1992. godine potvrđen je i od strane Generalnog sekretara UN-a⁸, Komisije za međunarodno pravo⁹, kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)¹⁰. Ove institucije su utvrdile da krivična odgovornost za ratne zločine protiv civilnog stanovništva predstavlja imperativni standard međunarodnog prava odnosno *jus cogens*.¹¹ Zbog toga se čini neospornim da su ratni zločini protiv civilnog stanovništva 1992. godine predstavljali dio međunarodnog običajnog prava. Ovaj zaključak potvrdila je i Studija o običajnom međunarodnom humanitarnom pravu¹² sačinjena od strane Međunarodnog komiteta Crvenog krsta. Prema toj Studiji „teške povrede međunarodnog humanitarnog prava predstavljaju ratne zločine“ (pravilo 156), „pojedinci su krivično odgovorni za ratne zločine koje počine“ (pravilo

---

kcji je na štetu optuženog. Sud zapaža da su u konkretnom predmetu domaći sudovi, tvrdeći da optuženi treba biti osuđen na smrt, izrekli jedinstvenu kaznu "doživotni zatvor", za kcju su utvrdili da je blaža od smrtne kazne. Prema tome, izmjena oblika kazne kcju Krivični zakon predviđa za najteže krivično djelo za kcje je podnosilac žalbe bio optužen bila je u korist podnosioca žalbe, tako da mu je izrečena blaža kazna od one kcja je za isto krivično djelo bila predviđena u vrijeme izvršenja krivičnog djela (ESLJP, predmet Karmo protiv Bugarske, odluka od 09.02.2006.godine).

⁷ Ovo posebno uključuje: Konvenciju o genocidu (1948.g.); Ženevske konvencije (1949.) i njihove dodatne protokole (1977.g.); Konvenciju o ropstvu izmjenjenu 1956.g.; Konvenciju o rasnoj diskriminaciji (1966.g.); Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.g.); Konvenciju o neprinjjerljivosti zastare ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti (1968.g.); Konvenciju o aparthejdu (1973.g.); Konvenciju o eliminaciji svih vrsta diskriminacije protiv žena (1979.g.); UN Konvenciju o torturi (1984.g.)

⁸ Izveštaj Generalnog sekretara UN u skladu sa stavom 2. Rezolucije 808 Vijeća sigurnosti od 03.05.1993.godine, dijelovi 34-35 i 47-48.

⁹ Komisija za međunarodno pravo, Komentar Nacrta Zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996.g.), član 8.

¹⁰ MKSJ, Žalbeno vijeće, predmet Tadić, Odluka o prjedlogu odbrane za interlokutornu žalbu u pogledu nadležnosti, 02.10.1995.g., stav 151.; MKSJ, Pretresno vijeće, presuda u predmetu Tadić od 07.05.1997.g; stavovi 618-623;

¹¹ Komisija za međunarodno pravo, Komentar Nacrta odredbi o odgovornosti države za radnje nezakonite prema međunarodnom pravu (2001.g.), član 26.

¹² Jean-Marie Henchaerts i Luise Doswald-Beck: Običajno međunarodno humanitarno pravo: MKCK. Cambridge University Press, 2005., str. 568 i dalje.

151) i „Države moraju istraživati ratne zločine navodno počinjene od strane svojih državljana ili oružanih snaga, odnosno na vlastitoj teritoriji, te ako je potrebno, krivično goniti osumnjičene. Takođe moraju istraživati i druge ratne zločine iz svoje nadležnosti, i ako je potrebno, krivično goniti osumnjičene“ (pravilo 158).

Prema principu univerzalne nadležnosti, običajno međunarodno humanitarno pravo obavezuje svaku državu u svijetu, bez obzira da li je ratifikovala odgovarajuće međunarodne pravne instrumente. Tako je svaka država obavezna da krivično goni ili izruči (*aut dedere aut judicare*) sve osobe za koje se sumnja da su izvršile povredu običajnog međunarodnog humanitarnog prava.

Principi međunarodnog prava priznatog Rezolucijom 95 (I) Generalne skupštine UN (1946.g.) kao i od strane Komisije za međunarodno pravo (1950.g.) odnose se na „Nimberšku povelju i presude Suda“, te stoga i na ratne zločine općenito. „Principi međunarodnog prava priznati Poveljom Nimberškog suda i presudama Suda“, usvojeni od strane Komisije za međunarodno pravo 1950. godine i dostavljeni Generalnoj Skupštini propisuju u principu br. 1: „Svako ko počinio neko djelo koje po međunarodnom pravu predstavlja zločin smatraće se odgovornim, te stoga podliježe kažnjavanju“. Princip II takođe propisuje: „Činjenica da se domaćim zakonom ne izriče kazna za djelo koje prema međunarodnom pravu predstavlja zločin ne oslobađa odgovornosti osobu koja je djelo počinila prema međunarodnom pravu.“

Zbog toga krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva treba u svakom slučaju svrstati u „opšte principe međunarodnog prava“ iz člana 3. i 4. (a) KZ BiH. Zato je, bez obzira na to da li se posmatra sa aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili „principa međunarodnog prava“, neosporno da su ratni zločini protiv civilnog stanovništva predstavljali krivično djelo u kritičnom periodu, odnosno da je načelo zakonitosti bilo zadovoljeno i u smislu *nullum crimen sine lege* i *nulla poena sine lege*.

Prema tome, krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, u skladu sa odredbama iz zajedničkog člana 3. stav 1. tačke (a) i (c) Ženevskih konvencija i člana 27. stav 2. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, treba u svakom slučaju podvesti pod „međunarodno pravo“ odnosno „opće principe međunarodnog prava“ iz člana 3. i 4.(a) KZ BiH. Dakle, neosporno je da su ratni zločini protiv civilnog stanovništva predstavljali krivično djelo u relevantnom periodu i da su kažnjivi po članu 173. KZ BiH.

6. Zaključak

Optuženi Radmilo Vuković je počinio gore navedeno krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva sa direktnim umišljajem, zato što dokazi izvedeni u toku postupka pokazuju da je u momentu izvršenja krivičnog djela optuženi znao da svojim radnjama krši pravila međunarodnog prava, te da je svojim radnjama želio izazvati zabranjenu

posljedicu. Zbog toga Sud zaključuje da u konkretnom predmetu činjenica da je optuženi počinio nekoliko različitih krivičnih djela (velika patnja ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja i silovanje) predstavlja samo jedno krivično djelo, ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) KZ BiH jer je to jedinstveno krivično djelo bez obzira na broj počinjenih radnji, ili drugim riječima, u konkretnom predmetu počinjena različita krivična djela (velika patnja ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja i silovanje) sadrže obilježja bića krivičnih djela iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) KZ BiH.

Imajući na umu utvrđene činjenice i njihove posljedice, kao i uzročnu vezi između njih, Sud je zaključio da je optuženi kriv za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) KZ BiH i osudio ga na kaznu zatvora od 5 (pet) godina i 6 (šest) mjeseci, utvrdivši da je ova kazna proporcionalna težini djela te učešću i ulozi optuženog, te da će ispuniti svrhu kažnjavanja propisanu odredbama člana 39. KZ BiH.

Sud ne nalazi otežavajuće okolnosti protiv optuženog.

U odmjeravanju kazne za krivične radnje za koje je optuženi oglašen krivim, vijeće je u pogledu olakšavajućih okolnosti uzelo u obzir primjereno ponašanje i saradnju optuženog tokom postupka, činjenicu da ranije nije osuđivan, te da je porodičan čovjek, otac i djed jednog djeteta. Vijeće je na osnovu iskaza svjedoka „C“ i „D“ takođe kao osobito olakšavajuću okolnost smatralo postojanje prijeratne vanbračne veze između optuženog i oštećene. Oba ova svjedoka su bošnjačke nacionalnosti kojima je Sud poklonio punu vjeru u pogledu ove činjenice. Kako je gore rečeno, Sud smatra da je ova prijeratna vanbračna veza uticala na optuženog da poćini navedene radnje u veoma specifićnim okolnostima. U stvari, uzajamna seksualna privlačnost koja je postojala prije rata između optuženog i oštećene, rezultat je slobodne volje i optuženog i oštećene. U meduvremenu, ratno stanje je promijenilo prirodu odnosa koji je ranije bio obostrano prihvaćen. Rat je u ovu vezu unio nasilje koje je izmijenilo prirodu veze tako da ona više nije bila obostrano prohvataćena, a posebno ne od strane oštećene. Ova promjena je svakako imala uticaja na percepciju ove veze od strane optuženog. Međutim, iako to ni u kojem slučaju ne može biti opravdanje, ovo predstavlja razlog da se te okolnosti cijene osobito olakšavajućim.

U prilog ovakvom zaključku ide i činjenica da je u Foći tokom cijelog rata dolazilo do općtih i masovnih silovanja. Optuženi nije bio ukljućen u ove općte i masovne kriminalne radnje. Iako u kontekstu ratnih dešavanja i u vezi sa njima, optuženi je preduzeo navedene radnje „samo“ protiv svjedokinje „A“ kao što je mogao učiniti i na nekom drugom mjestu izvan Foće ili u mirna vremena. Nadalje, optuženi je izjavio da je spreman da preuzme brigu o djetetu čije je on biološki otac, što na izvjestan naćin potvrđuje prihvatanje općteg okvira ovih okolnosti.

U smislu člana 49. stav 1. taćka b) KZ BIH. Sud smatra da ova vanbraćna veza predstavlja veoma olakšavajuću okolnost koja ukazuje da se svrha kažnjavanja može postići blaćom kaznom.

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru počev od 18.04.2006. godine do 14.02.2007. godine, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se oslobada dužnosti da nadoknadi troškove krivičnog postupka, jer iz dokaza u spisu prozilazi da je lošeg materijalnog stanja, pa bi plaćanjem troškova očigledno bila ugrožena egzistencija njegove porodice i njega samog.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećena-zaštićeni svjedok „A“ sa eventualnim imovinskopравnim zahtjevom upućuje se na parnicu s obzirom da bi utvrđivanje činjenica u pogledu visine imovinskopравnog zahtjeva iziskivalo duže vrijeme, čime bi se produžio i ovaj postupak.

Konačno, u skladu sa članom 3. Konvencije o pravima djeteta, Sud takode uzima u obzir činjenicu da će bilo koja kazna izrečena u ovom predmetu nesumnjivo imati posljedice po dijete koje je tada rođeno. U toku postupka, optuženi Radmilo Vuković je izjavio da će stupiti u kontakt sa djetetom kada se sve ovo završi. Uz snažnu želju da prije svega zaštiti interese djeteta, a u skladu sa osnovnom praksom Evropskog suda za ljudska prava, Sud, kao *obiter dictum*, smatra da je, iako je važno da optuženi prihvata svoje očinstvo, isto tako važno da poštuje sudbinu tog djeteta koje je usvojeno te da treba da poštuje posvojenički odnos.¹³ U svjetlu gore navedenog, Sud je mišljenja da optuženi ne treba da traži dijete, ali da mu treba biti na raspolaganju ukoliko dijete bude željelo ga da potraži u procesu psihološkog razvoja njegovog identiteta.

ZAPISNIČAR
Željka Marenić

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Davorin Jukić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Žalbenom vijeću Suda BiH u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog opravka presude.

---

¹³ Vidi npr. presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Pini i Bertani protiv Rumunije* od 22.06.2004. godine.